

MUTEMET

Mutemit Yazıcı ve Elâzığ Akıl Hastanesi

ABİDİN ÇEVİK-ALİ EREN DEMİR

MUTEMET

Mutemit Yazıcı ve Elâzığ Akıl Hastanesi

Abidin Çevik-Ali Eren Demir

Nika Yayınevi - 308

1. Baskı: Mart 2026

ISBN: 978-625-6520-99-8

Sertifika No: 48850

Kapak Tasarım: Ali İmren

Sayfa Düzeni: İlhan Ulusoy

© Bu kitabın basım, yayın, satış hakları © Nika Yayınevi Basım Yayın Matbaacılık Dağıtım Reklam Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, mekanik, elektronik, manyetik ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz. Kitaptaki yazıların her türlü hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

Baskı ve Cilt: Bizim Büro Matbaacılık

Sertifika No: 42488

Nika Yayınevi

Osman Temiz Mah. Dikmen Cad.

Nadir Apt. No: 297/K Çankaya/ANKARA

www.nikayayinevi.com.tr

info@nikayayinevi.com.tr

MUTEMET

Mutemit Yazıcı ve Elâzıĝ Akıl Hastanesi

ABİDİN ÇEVİK-ALİ EREN DEMİR

Nika Yayınevi

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	9
------------	---

GİRİŞ.....	13
------------	----

BİRİNCİ BÖLÜM

KÖKLER VE İLK YILLAR (1909-1935)	25
1.1. Ailenin Kökeni.....	26
1.2. Doğum ve Çocukluk (1909-1920)	30
1.3. Eğitim Yılları (1920-1935)	32

İKİNCİ BÖLÜM

GENÇ HEKİM (1935-1946)	35
2.1. Mezuniyet ve Askerlik (1935-1936)	35
2.2. Pülümür Yılları (1936-1938).....	37
2.3. Susurluk Dönemi (1938-1946).....	44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UZMANLIK VE HAZIRLIK (1946-1951)	47
3.1. Bakırköy'e Dönüş	47
3.2. Uzmanlık Eğitimi.....	50
3.3. Elazığ'a Davet	54

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ELÂZİĞ'DA İLK YILLAR (1951-1960).....	57
4.1. Göreve Başlama (22 Nisan 1951)	57
4.2. Yeniden Yapılanma	69
4.3. Belediye Başkan Vekilliği (1953)	75
4.4. Toplumla Bütünleşme.....	78

BEŞİNCİ BÖLÜM

ALTIN YILLAR (1960-1973)	91
5.1. Büyük Dönüşüm	91
5.2. Tedavide Yenilik	94
5.3. Bilimsel Faaliyetler.....	100

ALTINCI BÖLÜM

AİLE VE ÖZEL YAŞAM	103
6.1. Eş ve Çocuklar.....	103
6.2. Baba Mutemmit Yazıcı	110
6.3. Sosyal Çevre.....	117

YEDİNCİ BÖLÜM

VEDA VE SON YILLAR (1973-1989).....	121
7.1. Emeklilik Kararı	121
7.2. İstanbul'a Dönüş	122
7.3. Son Günler ve Vefat	126

SEKİZİNCİ BÖLÜM

MİRAS VE ETKİLER	129
8.1. Kurumsal Miras.....	129
8.2. Toplumsal Hafıza.....	133

SONUÇ	145
--------------------	-----

EKLER	149
Kronoloji	149

KAYNAKÇA	151
Sözlü Tarih Görüşmeleri ve Kişisel Arşivler	154

Harekete kimse mâni olamaz
Aşık Veysel

ÖNSÖZ

Elazığ Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'nin kurumsal tarihi üzerine başladığımız akademik yolculuk bizi beklenmedik bir durakta, Yazıcı isminde soluklandırdı. Başlangıçta kurumun tarihçesinde bir dipnot veya kronolojik bir detay olarak beliren bu isim, derinleşen araştırmalarımız neticesinde, hastane duvarlarını aşarak kentin toplumsal hafızasına kök salmış bağımsız bir karaktere dönüştü. Görev yaptığı yılların üzerinden yarım asır, vefatının üzerinden ise otuz yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen; nesiller arası aktarımla yaşatılan bu figür, bizi klasik bir Cumhuriyet bürokratinin biyografisini değil, bir kentin ve bir dönemin ruhunu kaleme almaya yöneltti.

Elazığ'da yürütülen saha araştırmaları sırasında karşılaştığımız en çarpıcı gerçeklik, "Başhekim Yazıcı" resmi kimliğinin, halk nezdinde "Mutemet Bey" gibi sivil ve samimi bir şahsiyete evrilmiş olmasıydı. Öyle ki, kütüphane görevlisinden çarşı esnafına kadar uzanan geniş bir yelpazede, bu isim etrafında örülmüş bir saygı halesi mevcuttu. Kiminin çocukluk anlarında, kiminin babasından dinlediği hikâyelerde yaşayan bu isim, bir hekimin mesleki sınırlarını aşarak toplumsal bir figüre nasıl dönüştüğünün somut bir kanıtıydı.

1909'da İstanbul'da başlayan ve İmparatorluktan Cumhuriyet'e uzanan bu yaşam öyküsü 1951-1973 yılları arasında Elazığ'da geçen yirmi iki yıllık kesintisiz hizmetle taçlan-

mıştır. İstanbul kökenli, modern tıp eğitimi almış ve dönemin en ileri psikiyatri nosyonuna sahip bir hekimin, Anadolu'nun doğusunda, üstelik "delilik" gibi toplumsal korku ve önyargıların en yoğun olduğu bir alanda bu denli kabul görmesi, sosyolojik bir incelemeyi hak etmektedir. Bu bağlamda Mutemet Yazıcı'nın hikâyesi, salt bir biyografi olmanın ötesinde; Türk modernleşmesinin taşradaki tezahürünü, merkezden çevreye akan bilginin yerel dinamiklerle nasıl harmanlandığını ve ruh sağlığı algısının dönüşüm serüvenini de ihtiva etmektedir.

Hastanenin kurumsal inşasında selefi Dr. İsmail Hakkı Gürkan'ın kıymetli çabalarına rağmen, 1950'lerin Anadolu'sunda modern bir psikiyatri kurumu işletmek meşakkatli bir uğraştı. Türk psikiyatrisinin kurucusu Mazhar Osman'ın dahi takdirini kazanan Yazıcı'nın başarısı, insanlarla kurduğu ilişki biçiminde saklıydı. Hastane personelinin yerel eşrafa, bürokratlardan sıradan vatandaşa kadar herkesle kurduğu hiyerarşiden uzak, kapsayıcı ve babacan diyalog, güvene dayalı bir zemine oturtmuştu.

Yazıcı'nın 1989 yılındaki vefatı, bu çalışmayı yaşayan bir özneye yapılan biyografiden ziyade, sözlü tarih ve toplumsal bellek araştırmasına dönüştürmüştür. Kendisinin yokluğu bir kısıtlılık gibi görünse de bu durum bizi onunla temas etmiş yüzlerce insanın tanıklığına başvurmaya yönelterek çalışmayı çok sesli bir yapıya kavuşturmuştur. Aile fertleri, mesai arkadaşları ve hastalarıyla yapılan görüşmelerde ortaya çıkan farklı portreler, kolektif hafızanın nasıl işlediğini ve bir figürün toplumsal bellekte nasıl yeniden inşa edildiğini göstermesi açısından değerlidir.

Bu hafıza yolculuğunda bize rehberlik eden, babalarının mirasını samimiyetle paylaşan Sayın Şara Yazıcı ve Ahmet Yazıcı'ya; kişisel arşivini açan torunu Sayın Servet Dural'a; kurumsal hafızanın aktarılmasındaki katkılarıyla Sayın Tuncer Kelleci ve kızı Banu Şen'e teşekkür ederiz. Çalışmanın çatısı-

nın kurulmasında, tıp tarihi kısmının derinleştirilmesinde ve verilerin akademik bir zemine oturtulmasında engin birikimini ve desteğini esirgemeyen kıymetli hocamız Prof. Dr. Fatih Artvinli'ye ise özel bir minnet borçluyuz. Yazıcı üzerine bir makale fikri sürecinde bizi daha kapsamlı bir biyografik çalışmaya yönlendiren ve bu konuda bizi cesaretlendiren sayın Prof. Dr. Şükrü Aslan'a teşekkür ederiz.

Elinizdeki bu kitap, kusursuz bir kahraman yaratma gayesi gütmemektedir. Aksine, dönemin ruhunu, imkânsızlıklarını, bir insanın hatalarını ve başarılarını tüm gerçekliğiyle kayıt altına almayı hedeflemektedir. Yazıcı gibi topluma sessiz sedasız büyük katkılar sunmuş "isimsiz kahramanların" hikâyelerini gün yüzüne çıkarmanın, geleceğe bırakılacak kıymetli bir miras olduğuna inanıyoruz.

Abidin Çevik ve Ali Eren Demir

2026